

Tresserras: «Ser català és un dret permanentment obert»

Sosté que a l'independentisme li convé "tenir una proposta extremadament oberta, no tenir por de descapitalitzar-se culturalment"

L'exconseller de Cultura i Mitjans de Comunicació Joan Manuel Tresserras, durant el debat organitzat per la Fundació Congrés de Cultura Catalana. | Àlvar Andrés

Estat i nació són dos conceptes polítics que s'entremesclen. L'un crea l'altre, o bé l'un es crea a partir de l'altre. I d'exemples acaba havent-n'hi per a tots els gustos. Per debatre-ho, el president de la Fundació Congrés de Cultura Catalana (FCCC) Agustí Alcobarro i l'exconseller de Cultura i Mitjans de Comunicació Joan Manuel Tresserras van encetar el dissabte 8 de febrer la III Jornada Pensem-NacióXXI a partir del títol "Un Estat sense Nació?". Tresserras va ser contundent quant a la posició que hauria d'adoptar l'independentisme català: "Ser català és un dret permanent, i permanentment obert. **Ens convé tenir una proposta extremadament oberta, no tenir por a què ens descapitalitzem culturalment.**"

Tresserras va descriure com el procés independentista és liderat per una classe mitjana treballadora que se sent òrfena tant de l'Estat com de les pròpies elits, i com aquesta "revolta democràtica" pot captar l'interès de gent situada més enllà del perímetre actual de l'independentisme. Tot seguit transcrivim la seva intervenció, amb el benentès que qualsevol imprecisió és tan sols atribuïble al transcriptor, no pas al ponent.

En diàleg amb Tresserras, Alcobarro va preguntar-se si calia replantejar algunes de les idees-força que han caracteritzat el moviment independentista d'ençà de 2010, idees que es desenvolupen a l'article "Un Estat sense nació? Una reflexió des de la Història". I amb posterioritat al debat, el professor de Ciència Política de la UPF Jaume López també se suma al diàleg, plantejant el dubte: "Republicanisme vs. nacionalisme?".

Intervenció de Joan Manuel Tresserras:

"Històricament, l'Estat ha estat la forma preferent de distribució social del poder. **L'Estat tendeix a fixar les correlacions de forces**, amb la voluntat d'institucionalitzar-se i fixar unes formes de dominació. La nació, en canvi, és més aviat una forma històrica d'organització de les cultures i les identitats. La cultura, encara que molt lligada a la vida quotidiana, es mou en un pla diferent del de l'estat.

La globalització ens està obligant a repensar l'estat per reorganitzar el poder a escala global. I també ens mou a revisar com es van constituint avui els subjectes històrics, i això vol dir revisar la idea de nació, inclosa, és clar, la que tenim de la nació catalana.

El procés mostra que a Catalunya, d'una manera o altra, ja hem començat a repensar la nació i l'estat. La garantia del nostre èxit en aquest punt vindrà determinat per si som capaços de repensar l'estat des de la cultura.

Nosaltres no ens plantejem fer un Estat-nació. No hi ha cap estat a Europa que sigui el fruit d'una revolta pacífica i democràtica. Som unes altres classes socials, que ens proposem per uns altres procediments uns altres objectius. No volem un estat per dominar nosaltres, sinó construir un estat per evitar tornar a ser dominats, per protegir les llibertats i drets de la nació. Per tant, hem de fer les coses diferents a com ho van fer els nuclis dirigits que van construir els Estats-nació. Som unes altres classes socials, en una altra època, perseguint uns objectius diferents i per uns procediments diferents. I què van fer? A partir de les velles monarquies, van perpetuar la seva dominació política i van reforçar la seva preeminència econòmica. L'afany primer de l'Estat-nació és perpetuar una dominació. Per fer-ho, per afirmar el seu domini econòmic i polític i va recórrer a la cultura per intentar, mitjançant la cultura, fer coincidir el perímetre de l'estat amb el de la nació. En l'estat-nació és l'estat el que crea les identitats nacionals; emprant materials preexistents, però controlant-ho tot 'des de dalt'.

Nosaltres hauríem de fer justament el contrari: **no construir un aparell de domini, sinó de protecció de les llibertats davant les temptacions dominadores. Hauríem de pensar l'estat, la República, a partir de la cultura.** Volem construir un estat a la mida de la nació. No a l'inrevés. Les velles elits de l'era burgesa van partir de l'economia i la política i van recórrer instrumentalment a la cultura; nosaltres hauríem de partir de la cultura i recórrer instrumentalment a les eines de la política i l'economia. Des de la cultura és més fàcil atendre el lliure desig, impulsar un debat obert i establir com voldríem viure.

Per què a Catalunya s'ha posat en marxa el *procés*? Perquè durant dècades hi ha hagut un lent desplaçament de l'hegemonia social. S'ha constituït un nou bloc històric al voltant de les classes treballadores i mitjanes, de col·lectius professionals molt diversos, i han pres consciència que ja no hi haurà un nou projecte "burgès" per a Catalunya que pugui tenir caràcter emancipador. Que només hi haurà direcció i iniciativa emancipadora si és la pròpia societat qui se n'ocupa. L'Estat espanyol ha renunciat a ser -també- l'Estat de la cultura catalana; això sumat al fet que les classes dirigents tradicionals no tenen ni tindran projecte específic per a Catalunya, ha propiciat que **les classes mitjanes il·lustrades s'adonessin que si el projecte de país no el fan ells, no els el farà ningú.** En la globalització ja no hi haurà una nova classe dirigent sorgida de les elits que inventi un projecte per a Catalunya. La centralitat social del nou bloc històric és la que ha alimentat el *procés*: en el fons es tracta d'un relleu en l'hegemonia social. I pren la forma d'una revolta democràtica. La construcció d'un poder popular nou: **l'experiment d'enginyeria social i política més interessant en curs actualment a Europa.** Potser ho fem maldestrament, però és el que dona sentit últim tot plegat. I això es fa millor des de la cultura, començant per preguntant-se: "Com seria una societat en la que valgués la pena viure?"

No intentem reconstruir un vell subjecte polític que va ser maltractat per la història, no hi ha una

idea mítica predefinida i acabada de Catalunya. Ens cal un projecte de país que el concebi des del primer moment com a **'país en construcció permanent'**, que deixi clar que cap generació no pot ser ni serà 'esclava' del que han decidit les generacions anteriors.

El filòsof Josep Maria Terricabras sosté que potser **caldria parlar més d'identificacions que no pas d'identitats**, i ho comparteixo. I de la mateixa manera que una llengua escleròtica queda condemnada, el mateix passa amb totes les formes d'identitat.

En aquest país, a començaments del segle XX, hi hagué qui es va fer vegetarià, qui es va fer esperantista, els que feien gimnàstica sueca, el que feien excursions o jugaven a escacs... Hi hagué un bloc social sencer, popular, treballador, que no volia ser exclòs ni perdre el tren de la modernitat, i va construir una cultura pròpia sovint autònoma o al marge de la de les classes dirigents. **Ara, al voltant del procés, també hi ha una certa consciència que no podem quedar desenganxats de la nova modernitat.**

I tot això passa venint d'una etapa de resistència. Hem hagut d'adoptar unes actituds resistents, i el risc és que quan poses molt èmfasi en resistir, pots perdre la perspectiva de cap a quina direcció t'has d'anar renovant. El país ha canviat radicalment i més d'una vegada en un segle. Amb les migracions globals recents un repte que tenim és plantejar quina part de l'herència cultural preservada és la que recollim i adaptem per a tothom. Perquè no podem clavar el paquet sencer als que acaben d'arribar! Ells/elles també tenen herències pròpies. Aquest és un procés molt complicat. És molt complicat saber quin és el punt just de mesura: **no podem lluitar contra la colonització exterior i, alhora, intentar protagonitzar una mena de colonització interior.** És a dir, no podem anar posant 'tenderetes' a determinats llocs o barris per proclamar-hi la 'bonanova', sinó que **hem d'aconseguir que les persones que viuen en aquests barris sàpiguin que estem amb ells**, que els sentim nostres a tots els efectes, que esmorzem, dinem i sopem amb ells. Després d'uns anys de creixement relativament fàcil de l'independentisme, de créixer amb gent amb la que "ja vivíem junts" realment, **ara el procés de creixement és més difícil, perquè és amb gent amb la que no hi vivim tan directament**, amb persones amb qui tenim encara menys espai de vida quotidiana compartit. I segons com plantegem els nostres purismes i les nostres devocions, no aconseguirem compartir-la prou; viure-la junts!

Manifestació 'per la República dels drets socials' l'1 de Maig de 2018. Foto: Ferran Casas.

Estem fent una revolta democràtica, i hem de tenir la majoria suficient per culminar-la. Per això, l'actitud més radical de totes és la que millor contribueixi a construir la majoria. L'actitud més radical és la serveix per a la construcció més ràpida i més profunda de la majoria. I la identitat queda subordinada a això. És un projecte català; té, doncs, una identitat. Però volem presentar-nos al món amb una proposta nova, amb un ampli suport popular, en clau de llibertat, d'alliberament, emancipatòria. A partir d'aquí... la proposta és o ha de ser identitària? O el que hem de fer és dir a la gent que tenim una oportunitat fantàstica de construir, junts, un subjecte polític nou? Jo crec que aquesta segona opció és millor que la primera. La construcció de la República és per a tothom, i es fa amb tothom. No reconstruïm un edifici esquerdat del passat. **Volem construir un edifici a la mida dels reptes col·lectius de futur.** Totes. Tothom i amb tothom. Però en aquest 'tothom' hi ha qui ja té feta la distribució de les habitacions i preparada la festa d'inauguració; i altres que volen discutir-ho tot, també l'estructura i la distribució de la casa.

En tot aquest debat, un risc que tenim, a partir del nostre reflex defensiu, és considerar que hi ha una identitat catalana perfectament establerta -i no retalls d'una identitat nacional que no està predeterminada. No hi ha una forma canònica de ser catalans o catalanes -si no, a Girona i a l'Ebre es viuria la catalanitat igual, i no és així. Per això, **la millor opció és plantejar que ser català és un dret permanent, i permanentment obert.** Ens convé tenir una proposta extremadament oberta, i no tenir por d'una hipotètica descapitalització cultural. **Hi ha més risc en el tancament que en l'obertura.** Els reptes a afrontar seran bestials: la globalització tot just ha començat. El canvi en les formes de vida i en la cultura s'imposarà per damunt de les continuïtats. En aquest context, la llengua és innegociable? Totalment. Absolutament. Com en garantim políticament el coneixement i l'ús social? No serà tant a través de la rigidesa impositiva, sinó a través de garantir-ne la disponibilitat i la utilitat en tots els àmbits; sent diligents, militants, agosarats i propositius."

Segueix el debat iniciat arran de les III Jornades Pensem#NacióXXI: